

Niels Kjoller

BORNHOLMSKE KRIMINALSAGER

BORNHOLMSKE KRIMINALSAGER

Niels Kjøller

**BORNHOLMSKE
KRIMINALSAGER**

William Dams Forlag, 3700 Rønne

Copyright 2008 - Niels Kjøller, Palle Bruus Jensen &
William Dams Forlag I/S, Rønne

Fotos:

Der er benyttet billeder af følgende fotografer:

Algot, Carsten Buch, Gert Jørgensen og Jens-Erik Larsen.

For en del billeders vedkommende har det ikke været muligt at fastslå fotografens navn. Der er benyttet billeder fra bl.a. Bornholms Museums Billedsamling.

Fotografisk, mekanisk eller anden form for gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne bog eller dele af den er kun tilladt efter skriftlig aftale med forlaget.

2. udgave, 1. oplag, 2013:

ISBN 978-87-87021-51-7

Korrektur: Michael Berg Petersen

Produktion: Hakon Holm Grafisk, 3700 Rønne

Indholdsfortegnelse

Forord	7
Rovmordene i Baadstad (1813)	11
Falskmøntneren fra Poulsker (1829)	24
Mordet i Vestermarie (1833)	35
Listedmorderen (1867)	50
Ville brænde otte mennesker inde (1875)	55
Lyst til at myrde (1897)	60
Blufærdighed kostede hende livet (1901)	62
Blodigt familiedrama (1903)	65
Vagabonder i Klemensker (1907)	68
Byrådsmedlem og spion (1915)	71
Da politiet sov (1917)	74
Den smarte bedrager (1919)	76
Posttyven (1920)	79
Dræbt af politimand (1925)	83
Nabodrab i Aaker (1929)	88
Det mystiske ligfund (1931)	104

Stikkeren fra Allinge (1944)	109
Jalousimord i Aaker (1957)	114
Den dræbte pige fra Nylars (1958)	119
Det store mønttyveri (1966)	124
Dræbte sin egen datter (1968)	129
Spionen fra Rønne - og de andre spioner (1968)	133
Hotelrotten (1969)	145
Narko i Rutsker (1969)	149
Smuglerne (1969)	155
Hash fra luften (1978)	167
Drabet på Fru Ahlstrand (1980)	173
Eneboeren i Vestermarie (1981)	180
Lægen, der dræbte (1995)	187
Conny-sagen (1997)	195
Tragedien (2000)	202
5-årig så sin knivdræbte mor (2006)	210

Forord

Forbrydelser af enhver art er selvsagt ikke noget specielt bornholmsk fænomen. De kriminelle statistikker er heller ikke specielt alarmerende for Bornholm i forhold til den øvrige del af landet.

Til gengæld giver næsten enhver forbrydelse på Bornholm nærmest pr. automatik de godt 43.000 bornholmere og såmænd også dem, der har valgt en tilværelse ovre, noget at forholde sig til.

Det er naturligvis en stramning at hævde, at alle bornholmere kender hinanden, men det er tæt på. Det er i hvert fald noget nær en kendsgerning, at meddelelsen om, at der har fundet en forbrydelse sted et sted på øen, breder sig som ringe i vandet. Hvis man ikke lige kender gerningsmanden eller ofret for en forbrydelse, ja så kender man i hvert fald mindst én, som kender én, som har et nært eller perifert kendskab til de implicerede. Det kan være et familiemedlem, som det viser sig har gået i skole med de pågældende, en arbejdskammerat, som engang har spillet fodbold med en bror til enten gerningsmanden eller ofret og så videre.

Enhver bornholmer, der får kendskab til en forbrydelse på øen, forholder sig også meget præcist til, hvor forbrydelsen har fundet sted. Kendskabet til steder og lokaliteter er formentlig mere udbredt end i andre dele af landet.

Bornholmerne kender deres ø, og det har de fleste det godt med midt i en tid med omsiggribende globalisering.

På Bornholm er ingen forbrydelse for lille til at blive bragt videre af de lokale medier. Det kan være alt lige fra et simpelt cykeltyveri på Store Torv i Rønne til afsløringen af en butikstyv i Sandvig.

Især turister undrer sig, når de støder på den slags nyheder i de lokale medier. Kan det virkelig være rigtigt, at den slags småting kan finde vej til avisens spalter eller optage plads på radioens og fjernsynets hjemmesider?

Jeg skal ikke tage stilling til, om det kan være rigtigt eller ej, at nyheder af den karat er vigtige i det bornholmske mediebillede. Men jeg indrømmer gerne, at jeg, selv om jeg er født og opvokset i Østerlars, hører til dem, der undrer sig.

Der er heldigvis langt mellem de rigtigt alvorlige forbrydelser på Bornholm. Den slags har jeg da også beskæftiget mig rigeligt med gennem mere end 40 år hos kriminalpolitiet i Hvidovre. Rigtig mange af disse sager har printet sig ind i hukommelsen, selv om de måske i dag er glemt af de fleste.

Fælles for de forbrydelser, jeg gennem årene har haft den tvivlsomme fornøjelse at have arbejdet med, er, at der i hver enkelt sag altid har fulgt menneskelige tragedier i kølvandet. Mindre eller større naturligvis, men hver eneste sag har haft alvorlige konsekvenser for andre end lige præcis gerningsmand og offer.

På det område adskiller forbrydelser på Bornholm sig på ingen måde fra dem, jeg har arbejdet medovre.

Ideen til denne bog kom fra Pernille og Peter Povlsen på William Dams Forlag i Rønne. De havde som rigtige mange bornholmere fulgt med i den række tv-programmer, som jeg sammen med journalisten og forfatteren, Palle Bruus Jensen, gennem de seneste par år har produceret til TV2/Bornholm. De fleste af disse programmer har handlet om gamle bornholmske kriminalsager - nogle af dem meget gamle endda.

I arbejdet med disse sager fik vi en enestående hjælp fra rigtig mange gode kræfter på Bornholm. Blandt disse især museumsleder Ann Vibeke Knudsen fra Bornholms Museum, bibliotekar Niels Hansen fra

Bornholms Lokalhistoriske Arkiv, dommer Henrik Engell Rhod fra retten i Rønne, tidligere kriminalinspektør Hans Jørgen Munk fra Bornholms Politi og mange, mange flere.

Flere i denne personkreds har også været med til at gøre denne bog mulig. Det samme gælder politikommisær Peter Jørgensen og Helle Skov fra Bornholms politi.

Jeg er ofte i forbindelse med mine foredrag landet over blevet spurgt om, hvorfor det nu også er så vigtigt at „rippe op“ i forbrydelser, som de fleste for længst har glemt. Det kan der nemlig være mange og rimelige meninger om, og jeg har for længst gjort mig min egen klar:

Jeg vil nemlig gerne i det beskedne omfang, jeg er i stand til det, bidrage til den almindelige historieskrivning om „Rigets tilstand“. Forbrydelser fylder jo ikke meget i de almindelige historiebøger.

Faktisk har der fundet én historisk forbrydelse sted på Bornholm, som ikke er beskrevet i denne bog, men som alligevel aldrig vil blive glemt af bornholmerne. De færreste vil i øvrigt i dag kalde det en forbrydelse, men ikke desto mindre var der tale om et regulært mord på åben gade i Rønne den 8. december 1658. Præcis dette mord var et eksempel på den gråzone, der er mellem en frihedskæmper- eller terrorhandling, om man vil, og en regulær forbrydelse.

Bornholm var den gang svensk, og da den svenske kommandant den dag blev dræbt på gaden i Rønne, blev det startskuddet til Bornholms tilbagevenden til Danmark. Netop derfor har bornholmerne aldrig betragtet dette blodige mord som en forbrydelse, men som en nødvendig handling i forsøget på at slippe af med den svenske besættelsesmagt.

Denne beretning om kriminalitet på Bornholm starter med et brutalt tredobbelt rovmord i Baadstad på Nordlandet i 1813 og slutter med nogle af de forbrydelser, som her i starten af det nye årtusinde stadig er i frisk erindring hos de fleste bornholmere. Den handler ikke kun om

drab, men også om store og mindre forbrydelser, som på anden måde kan have interesse.

Alle beretninger i denne bog handler om autentiske, bornholmske kriminalsager. Kilderne er mange, men nogle af dem så gamle og mangelfulde, at det har været nødvendigt at sammensætte de historiske kendsgerninger med sund fornuft.

Læseren kommer dog til at kigge forgæves efter cykeltyverier og smårapserier. Den side af sagen klarer de bornholmske medier fortsat til UG!

Niels Kjøller

Rovmordene i Baadstad

Den lille havn i Baadstad mellem Gudhjem og Tejn ligger der endnu. Det er måske en tilsnigelse at kalde det lille beskedne fiskerleje for en havn, men ikke desto mindre var det herfra, at en lille håndfuld familier gennem generationer tjente til livets opretholdelse, som det også var tilfældet i alle de øvrige små fiskerlejer på kysten hele vejen rundt om Bornholm.

Den dag i dag fornemmer man, at tiden har stået stille, når man fra landevejen ad grusvejen kommer ned til havnen i Baadstad. De få velholdte huse ligger lidt spredt og vidner om nutidens velstand, men det kræver alligevel ikke megen fantasi at forestille sig, at det ikke altid har været sådan.

I dag er fiskernes tjærede garn væk, og de små, primitive sejlbåde, der bragte fiskerne til havs og sikkert tilbage i den lille havn, er erstattet af et par enkelte plasticjoller, som beboerne kan hygge sig med, når vejret er til det.

Der er stille i det lille fiskerleje, og det har der måske nok altid været. Måske især, hvis vi bevæger os knap 200 år tilbage i tiden. Vi skal tilbage til 1813, hvor ikke alene det lille fiskerleje blev rystet af en hel usædvanlig grov forbrydelse. Den uhyggelige begivenhed rystede hele det bornholmske samfund.

Dengang var et tredobbelt rovmord, som denne beretning handler om, heller ikke hverdagskost noget sted i landet og da slet ikke på Born-

holm. Her var man ganske enkelt i chok i takt med, at en kombination af rygter og kendsgerninger bredte sig rundt på øen. Især rygter var der mange af, men det var en kendsgerning, at tre mennesker i Baadstad var blevet dræbt og udplyndret. Det var også en kendsgerning, at gerningsmanden eller gerningsmændene stadig var på fri fod adskillige måneder efter forbrydelsen havde fundet sted, og at mange bornholmere frygtede, at noget lignende kunne gentage sig.

Netop det forhold, at der ikke havde været vidner til det tredobbelte mord, og at ingen derfor med sikkerhed vidste, hvem der stod bag, skabte uhyggestemning og frygt i alle bornholmske hjem. Man var helt enkelt skræmt ved tanken om at blive det næste offer.

Den nat i mørket

Den 6. december 1813 først på aftenen henlå det meste af Bornholm, som almindeligt på denne årstid, i mørke. Folk var som sædvanlig trukket inden døre, og de små stuer var højst oplyst af et enkelt tællelys eller to, mens man skuttede sig nær kakkelovnen og forberedte sig på at gå til ro.

Sådan var det også den aften i de små huse i Baadstad på Nordlandet. Både i dem, der lå omkring den lille havn, og i de få huse, der lå lidt trukket tilbage fra kysten.

Ved et af disse huse - det lå lidt op ad skrænten mod landevejen - var der på dette tidspunkt en såkaldt vagtbod, hvor militsens folk, der holdt øje med fjendtlige flådebevægelser ude på havet, kunne søge tilflugt for vejr og vind. Den slags tilflugtssteder var især placeret forskellige steder på Nordlandet, og de spillede en ikke uvæsentlig rolle i det bornholmske forsvar i forbindelse med de såkaldte Englandskrige, fordi de også blev benyttet som våben- og krudtmagasiner.

I forbindelse med vagtboden i Baadstad var der også et lille værtshus eller traktørsted, som man nok kaldte det dengang.

Det var et sted, hvor folk fra militsen og vejfarende i almindelighed kunne få slukket tørsten og få en bid mad hos ægteparret Hans Kofoed

Jensen (48) og dennes kone, Karen Kofoed Jensen (55). De drev både stedet og boede i huset sammen med deres tjenestedreng, den 15-årige Hans Pedersen, som oprindeligt stammede fra „Kirkehuset“, det lille hus, som stadig ligger tæt op ad kirkegårdsmuren bag kirken i Rø.

Hans Kofoed Jensen var tidligere kaptajn på verdenshavene, hvor han efter sigende havde tjent en mindre formue. Noget tyder desuden på, at det ind i mellem også havde været indbringende at være kystvagt - et strandet skib betød strandet gods og dermed penge - præcis, som det foregår i dag med nutidens strandfogeder.

Kofoed Jensen var som sagt en temmelig velhavende mand, som bl.a. havde opkøbt en del gårde omkring Rø, som han lejede ud, og det var ligeledes almindelig kendt, at han også ind imellem lånte penge ud mod passende renter.

Én af de gårde, Hans Kofoed Jensen ejede, var Tyskergård lidt udenfor Rø. Den havde han lejet ud til en mand, der hed Hans Hansen, som han også havde lånt nogle penge. Det er ikke den samme Tyskergård, som ligger der i dag. Den oprindelige lå meget tæt på, men brændte ned til grunden omkring året 1870.

Hans Hansen var kendt for at være både en dårlig landmand og en dårlig betaler, og det sidste kunne meget vel hænge sammen med, at han vist nok havde en guds velsignelse af børn i alle aldre, og at det også den gang kostede penge.

Mens de tre beboere i det lille traktørsted forberedte sig på at komme til at sove, nærmede to ryttere sig i mørket. De var begge bevæbnede med pistoler og fast besluttet på at bruge dem. Gennem nogen tid havde de planlagt at dræbe ægteparret Kofoed Jensen for at skaffe penge - eller i hvert fald stjæle noget, der kunne omsættes til kontanter.

De to ryttere var kommet ridende fra Tyskergård. Den ene var en tidligere lejesoldat fra Pinneberg i Holsten, der hed Claus Ellebrok. Han var oprindeligt som medlem af militsen blevet indkvarteret på Tyskergård, som det dengang var almindeligt på de større gårde rundt om på

øen. Her var han blevet forelsket i én af gårdens døtre, som han netop her i december 1813 stod for at skulle giftes med.

Den anden af de to ryttere, der nærmede sig Baadstad den aften, var én af Hans Hansens sønner og Claus Ellebroks kommende svoger. Han hed Thor Hansen og var lidt yngre end sin søsters kommende mand.

Claus Ellebrok og Thor Hansen steg af hestene kort før, de nåede traktørstedet i Baadstad, og tøjrede dem til noget krat, hvorefter de med hannerne spændte på deres pistoler, nærmede sig det lille hus, hvor de bankede på døren.

Ingen ved med sikkerhed, hvem der åbnede døren for de to, men noget kunne tyde på, at det var konen i huset, den 55-årige Karen Kofoed Jensen. Hendes lig blev i hvert fald senere fundet liggende på en måde, som kunne tyde på, at hun var blevet skudt ned forfra med ét enkelt skud, kort efter hun havde åbnet døren og inviteret de fremmede indenfor. Hendes mand, 48-årige Hans Kofoed Jensen, har formentlig rejst sig fra sin stol i samme sekund, det første skud dræbte hans kone. To dræbende skud ramte ham dels i ryggen og dels i brystet, og hans lig blev fundet liggende på ryggen.

Der kan ikke siges noget helt præcist om, hvad der skete den aften i traktørstedet i Baadstad - vidner var der, som nævnt, ingen af - men måden, de to lig blev fundet på, indikerer, at det meget vel kan være foregået på denne måde.

Det samme er gældende med hensyn til det tredje mord den aften, hvor parrets 15-årige tjenestedreng, Hans Pedersen fra Rø, mistede livet.

Den glade hund

Noget tyder på, at de to rovmordere troede, at ægteparret Kofoed Jensen var alene i huset, da de ankom til stedet. Igennem skriftlige og mundtlige overleveringer lige siden, oplyses det nemlig, at det tilsyneladende lykkedes Hans Pedersen at gemme sig, da røverne trængte ind. Oplys-

ningerne går herefter ud på, at den skrækslagne dreng, der lige havde set sin husbond og madmor brutalt blive skudt ned og dræbt, fik sneget sig ud af huset, mens morderne begyndte at endevende stedet for at lede efter værdier. Det skal være lykkedes ham at komme ud af en dør uden at blive opdaget. Det samme gjorde familiens lille hund, og da han begyndte at løbe væk ude i mørket, løb hunden gøende og logrende efter ham. Det hørte morderne inde i huset, og de satte straks efter ham.

Det lykkedes Claus Ellebrok og Thor Hansen at fange drengen, som de derefter slæbte ind i huset og skød og dræbte med koldt blod.

Sådan lyder som sagt de overleveringer, man har fra dengang, og der er ingen grund til at tro, at det tredobbelte mord i Baadstad ikke skulle være foregået på den måde, selv om der ikke var muligheder for kriminaltekniske undersøgelser, som de kendes i dag.

Alt i alt affyrede de to rovmordere fem skud inde i huset. De fire blev som nævnt fundet i de dræbte, mens det femte havde boret sig ind i en stol.

Tyvekosterne

Da de to mordere forlod gerningsstedet og låste døren bag sig, efterlod de mærkeligt nok nøglen siddende i låsen, inden de igen forsvandt - denne gang tungt læsset med forskellige værdifulde tyvekoster - ud i nattemørket.

Når det vides med sikkerhed, at de to tog adskilligt med sig, og at nøglen sad i døren, hænger det sammen med to ting nemlig, at noget af det værdifulde indbo fra traktørstedet senere blev fundet på Tyskergård, og at én af de øvrige beboere i Baadstad, Anne Rasmus Lars(en), fandt nøglen siddende udvendigt i døren, da hun dagen efter mordene ville besøge Hans og Karen Kofoed Jensen.

I en senere vidneforklaring oplyste Anne Rasmus Lars, at hun blev urolig for, hvad der kunne være sket inde i huset, da ingen reagerede, efter hun havde banket længe på døren. Dengang havde huse på landet kun få og små vinduer, og selv om hun havde kigget ind ad dem, der var

i huset, havde hun ikke kunne se noget usædvanligt. Hun lukkede sig derfor selv ind, og der mødte hun det frygtelige syn af de tre dræbte, der lå i store blodpøle. Hans Kofoed Jensens lig lå som nævnt på ryggen, hans kone Karens lig nærmest lå på maven, og liget af drengen Hans Pedersen lå, som om det nærmest var smidt hen ad gulvet.

Dybt chokeret styrtede Anne Rasmus Lars ud af døren og fik sendt bud efter myndighederne, som herefter ankom til Baadstad op ad dagen.

Man gik naturligvis i gang med at afhøre de få beboere i husene omkring gerningsstedet, men ingen havde bemærket noget. De dræbende skud var som nævnt affyret inde i huset, og det sammenholdt med, at det var sent på aftenen, og at husene i Baadstad lå temmelig spredt, har formentlig været årsag til, at ingen har hørt dem. Enkelte af beboerne i Baadstad havde dog hørt en hund gø, men der var uenighed om, hvorvidt det var først på aftenen eller først ved 1-tiden om natten. Senere fastslog retten, at mordene måtte have fundet sted først på aftenen, bl.a. fordi de dræbte havde været iført deres daglige tøj, og fordi deres senge stod urørte. Der stod også nogle kartofler over ildstedet, som ikke var kogt færdige.

På jagt efter motivet

I 1813 var det begrænset, hvad erfaring myndighederne på Bornholm havde med drabssager, selv om det heller ikke dengang var helt usædvanligt, at folk slog hinanden ihjel. Det er derfor ikke muligt med bestemthed at sige, hvordan denne efterforskning er foregået, men man må gå ud fra, at man på et temmelig tidligt tidspunkt er begyndt at lede efter et motiv, som stadig er en afgørende faktor i de fleste drabssager.

Det første motiv var ikke til at tage fejl af. Der var nemlig ingen tvivl om, at der var tale om rovmord, da huset var gennemrodet fra ende til anden, og da de øvrige beboere i Baadstad, der jo kendte huset godt indefra, hurtigt konstaterede, at der var fjernet adskillige værdifulde genstande, bl.a. noget kostbart porcelæn, som Hans Kofoed Jensen

formentlig har haft med hjem fra sine rejser på De syv Have. Men der kunne have været mere end ét motiv.

Det gik hurtigt op for myndighederne, at Hans Kofoed Jensen ikke var lige populær alle vegne. Ud over, at han lejede de gårde ud, han havde købt omkring Rø, lånte han også penge ud - til passende renter, forstås!

Pengeudlånere har gennem historien sjældent været populære, og sådan var det også med Hans Kofoed Jensen. Han havde fjender, og én af disse var Hans Hansen på Tyskergård, der var far og kommende svigerfar til de to rovmordere. Disses identitet var ganske vist ukendt for myndighederne på dette tidspunkt, men det varede ikke længe, før blandt andre beboerne på Tyskergård sammen med en lang række andre, der skyldte Hans Kofoed Jensen penge, blev mistænkt.

Bryllup på Tyskergård

Nu har alene mistanker som bekendt aldrig været nok til at fælde en gerningsmand, og beviser var der foreløbig ingen af i denne sag. Det eneste vidne til mordet på ægteparret, tjenestedrengen Hans Pedersen, var jo selv blevet offer for mordernes kugler.

Til gengæld dukkede det første konkrete spor, der pegede mod Tyskergård, op en lille måneds tid efter det tredobbelte rovmord havde fundet sted. Her var der nemlig den 9. januar 1814 inviteret til rigtigt stort, bornholmsk bondebryllup, da Hans Hansen giftede sin datter Gunhild bort til den tidligere lejesoldat, Claus Ellebrok.

Brylluppet foregik efter alle kunstens regler, hvor der nemt kan have deltaget et par hundrede mennesker. Det hørte nemlig den gang med til traditionerne, at det meste af egnen blev inviteret med. Nogle af disse opdagede, at de tidligere havde set noget af det service, der var dækket op med, i traktørstedet i Baadstad.

Oplysningen blev givet videre til myndighederne, som indtil da ikke rigtig var kommet videre med efterforskningen, selv om det ikke manglede på sladder med „gode“ ideer om, hvem der kunne have begået for-

brydelsen. Det eneste helt konkrete, man havde fortaget sig, var at sætte opslag op på en række kirkedøre på Nordlandet.

Faktisk var manglen på aktiviteter omkring efterforskningen så iøjnefaldende, at kancelliet i København greb ind og selv overtog ledelsen. Man nedsatte en såkaldt kongelig kommission, som kom til at bestå af byfogederne i Rønne, Hasle og Svaneke, og de fik til opgave at opklare det tredobbelte rovmord i Baadstad. Brevet fra kancelliet var formuleret i ret skrappe vendinger.

Indicierne

Især Claus Ellebrok var under mistanke på grund af historien med servicet ved hans bryllup med Gunhild Hansen, og denne mistanke blev yderligere bestyrket, da en skrædder i Rønne en dag henvendte sig til kommissionen. Han fortalte, at han havde haft besøg af en soldat, som havde medbragt noget tøj, han gerne ville have syet om. Kommissionen vidste, at der netop manglede to forskellige stykker tøj, blandt andet en kørekappe, i de dræbtes hjem, og senere bekræftede vidner, at det tøj, der manglede i vagtboden i Baadstad, var det samme, som det skrædderen var blevet bedt om at sy om. Soldaten, der havde indleveret det, var ikke Claus Ellebrok. Han hed Siebke, og han kunne fortælle, at Ellebrok få dage efter rovmordene havde spurgt ham, om han ikke ville tage tøjet med til Rønne for at få det syet om. Senere havde soldaten hentet det omsyede tøj hos skrædderen i Rønne og leveret det tilbage til Claus Ellebrok. Det blev senere fundet under en bunke affald på Tysskergård.

Da Ellebrok senere fik præsenteret soldatens forklaring, havde han selv en helt anden forklaring parat, nemlig at han dagen efter rovmordene - som han nægtede at kende noget som helst til - var redet til Rønne og havde købt tøjet af nogle soldater, der skulle hjemsendes, og derefter leveret det til omsyning hos en enke. Enken afviste senere under vidneansvar, at det var rigtigt. Ellebrok fortalte også, at han havde lånt tøjet ud til sin kommende svoger, Thor Hansen, og at det derfor sand-

synligvis måtte være ham, der af uforklarlige årsager havde gemt tøjet hjemme på gården under affaldsbunken.

Under myndighedernes afhøringer af Claus Ellebrok og Thor Hansen blev det i øvrigt fastslået, at der den 6. december om aftenen var et tidsrum på mindst fem timer, som Ellebrok ikke kunne gøre rede for, selv om svogeren havde sværget på, at han havde været hjemme på Tyssergård hele den aften. Det var Ellebrok selv, der rodede sig ud i en lang forklaring om, at han den 6. december på et eller andet tidspunkt i løbet af aftenen var gået til den nærliggende Risegård. Senere indrømmede Thor Hansen, at Ellebrok havde fået ham til at give sig et falsk alibi.

Nettet begyndte med andre ord at stramme ganske gevaldigt om Claus Ellebrok, og hans og svogeren sag kom ikke til at stå bedre, da en bøsse-mager fra Rønne meldte sig med en interessant oplysning.

Bøssemageren kunne nemlig fortælle, at han efter drabene havde repareret skæftet på en dragonpistol, som en soldat havde indleveret. Der var gået et stykke af skæftet, og han havde derfor repareret det ved at sætte et nyt stykke træ i dér, hvor der var slået en flig af. Bøssemageren var usikker på, om soldaten havde været Claus Ellebrok, men han var til gengæld helt sikker på, at den pistol, han fik forevist, var den samme som den, han havde repareret. Thor Hansen havde tidligere erkendt, at pistolen var hans.

Fem kugler manglede

Den kongelige kommission gennemførte herefter en ransagning på Tyssergård i Rø, og her fandt man bl.a. 10 blykugler, som man dengang brugte i datidens forladerpistoler.

Dengang havde man ikke mulighed for at gennemføre den samme slags ballistiske undersøgelser af våben og projektiler, som man kan og gør i dag, når man skal have fastslået, om et projektil er blevet affyret af

et bestemt våben. Det reelt eneste, kommissionen i den sammenhæng kunne gøre, var at måle og veje disse kugler og derefter prøve at finde ud af, hvor de stammede fra.

Det viste sig, at der nogen tid inden var forsvundet 15 kugler fra ammunitionsdepotet i den bataljon i militsen, som Claus Ellebrok havde været knyttet til.

Kommissionen gik grundigt til værks, og det viste sig, at de 10 kugler, der var fundet på Tyskergård, og de fem fra gerningsstedet svarede nøjagtig til dem, der stadig befandt sig i ammunitionsdepotet. Det konfronterede man ham med, men det fik ham kun til at komme med en lang forklaring om, at de 10 kugler var nogle, han havde fundet oppe under stråtaget på Tyskergård. Herefter blev han erklæret for anholdt, og ved samme lejlighed tog man både Ellebroks svoger, Thor Hansen og en overjæger, der hed Peder Jensen fra Østerlars, med. De blev alle tre anbragte bag lås og slå i Vagthuset i Rønne. Det var et skummelt sted nede i nærheden af havnen, og det er for længst revet ned.

Når overjægeren blev taget med, skyldtes det, at han gennem nogen tid havde pralet vidt og bredt i Rø og omegn om, at han udmærket godt vidste, hvem der havde begået det tredobbelte rovmord. Den slags oplever man også i dag, hvor folk ligefrem kan tilstå et mord, de aldrig har begået - bare for at gøre sig interessante.

De tre anholdte nægtede hårdnakket at have stået bag rovmordene i Baadstad, og specielt overjæger Jensen fik travlt med at forklare sig.

Myndighederne koncentrerede sig mest om Ellebrok, formentlig bl.a. fordi man var klar over, at han som professionel soldat måske nok havde et forholdsvis afslappet forhold til skydevåben og menneskeliv - sammenholdt med den dårlige økonomiske situation hans svigerfar på Tyskergård befandt sig i. Ellebrok viklede sig også ind i en lang række forskellige og modstridende forklaringer.

Nej til tortur

De, der afhørte Claus Ellebrok, var ikke i tvivl om, at de havde fat i den rigtige mand. De kunne dog ikke få ham til at tilstå noget som helst, og på et tidspunkt bad man derfor kancelliet i København om tilladelse til at anvende tortur. Det blev afslået af myndighederne, som fastslog, at man skulle nøjes med at sætte de tre fanger på „vand og brød“. Det var til gengæld noget, man mente helt bogstaveligt dengang i danske fængsler.

Om det nu har været kosten eller almindelig dårlig samvittighed, der fik Claus Ellebrok til at undersøge flugtmuligheder, vides af gode grunde ikke. Men det ligger fast, at det i september 1814 lykkedes ham at flygte fra Vagthuset. Det forgik gennem husets skorsten, og det lykkedes ham faktisk at komme væk fra Rønne uden at blive opdaget.

Myndighederne satte en omfattende eftersøgning i gang, men flygtingen var som sunket i jorden. Man valgte derfor at udsætte en dusør, og det fik en bonde i Knudsker til at reagere, og Claus Ellebrok måtte den tunge vej tilbage til den skumle celle i Vagthuset i Rønne. Bonden i Knudsker kunne til gengæld hæve dusøren på 66 Rigsdaler.

Resten af vinteren 1814/15 til hen på foråret fortsatte både efterforskningen og afhøringen af i alt 40 vidner, der iblandt naturligvis konen, der skulle have syet tøjet om, og bøsse-mageren, som havde repareret pistolskæftet. De bekræftede endnu engang deres forklaringer. Det var en omstændelig affære, som tog sin tid, og Ellebrok og de to øvrige fortsatte med at nægte.

I løbet af juni 1815 var anklageskriftet færdigt, og retssagen kunne komme i gang, og sigtelserne mod de tre blev ændret til egentlig tiltale for tredobbelt rovmord og/eller medvirken dertil. De tiltalte fik også dengang beskikket en forsvarer, og valget faldt på en sagfører - eller prokurator, som det hed - fra Nekso.

Overjæger Peder Jensen slap relativt hurtigt med skrækken. Han blev løsladt mod kaution i september 1815.

Dommen

Claus Ellebrok og Thor Hansen måtte til gengæld gennem hele retsagen, og i november 1815 faldt dommen, som man havde set frem til med spænding. Der var nemlig stadig ikke faldet noget, der bare kunne minde om tilståelser. Der skulle derfor afsiges domme, som alene hvilede på indicier.

Anklageren var en sagfører fra Svaneke, og han lagde ud med at forlange dødsstraf for både Ellebrok og Hansen, men forsvareren gjorde, hvad han kunne for at overbevise retten om, at der ikke var ét eneste bevis på, at hans klienter var skyldige.

Noget tyder på, at herredsretten i nogen grad valgte at lytte til forsvareren, selv om dommeren ikke var i tvivl om, at han havde de to gerningsmænd foran sig.

I den skriftlige dom fra 1815 kan man derfor læse følgende som resultat af dommerens votering:

„...man var vel overbevist om, at Ellebrok havde deltaget i mordene, men man kunne ikke konstituere fuldt juridisk bevis.“

Dermed afviste dommeren anklagerens krav om dødsstraf. I stedet blev Claus Ellebrok idømt fængsel på livstid, og det spillede også ind i afgørelsen, at han samtidig blev dømt for tyveri i den uges tid, han havde gemt sig for myndighederne, efter han var flygtet op gennem skorstenen. Endvidere mente dommeren, at det var en skærpende omstændighed, at han efter deres opfattelse havde fået sin svoger, Thor Hansen, til at give sig et falsk alibi.

Ud over straffen med fængsel på livstid, blev det også bestemt, at Claus Ellebrok skulle „stryges til kagen“ - som det hed. Det betød ganske enkelt, at han skulle bindes til en pæl og piskes godt igennem med i alt 27 slag.

Retten mente derimod ikke helt at kunne fastlægge Thor Hansens rolle i forbindelse med det tredobbelte rov mord. Dommeren mente dog, at Thor Hansen havde været med ved ugerningen, men han kunne ikke

fastlægge hans rolle eksakt. Så Thor Hansen blev dømt for en form for medvirken. Endvidere blev han dømt for at have givet Ellebrok et falskt alibi. Han blev idømt fængsel i to år og til at få afhugget to fingre.

Herredsretten bestemte også, at begge de to dømte skulle afsone i Stokhuset, der lå i forbindelse med Københavns Fæstning - og det var bestemt ikke for børn!

Sagen for Højesteret

Advokaten fra Svaneke - han hed Jeppe Ipsen - der var sagens anklager, var ikke tilfreds med rettens afgørelse. Han mente blandt andet stadig, at Claus Ellebrok skulle have hugget hovedet af, og at Thor Hansen skulle have skærpet sin straf betydeligt. Sagen kom helt efter datidens regler for Højesteret i København, som den 12. marts 1816 stadfæstede dommen om fængsel på livstid og kagstrygning for Ellebroks vedkommende, mens Thor Hansen dom blev ændret på den måde, at han fik lov til at beholde sine to fingre. Det blev også her bestemt, at Thor Hansen skulle afsone sine to år i Tugt- Rasp- og Forbedringshuset på Christianshavn, som efter sigende skulle have været et noget mere humant sted at opholde sig i forhold til Københavns Fæstning.

Kagstrygningen af Claus Ellebrok blev udført på Bornholm, og bagefter blev de to dømte ført til København for hver især at påbegynde deres afsoning.

Det gik Thor Hansen ilde. Han døde nemlig den 24. april 1818 ganske kort tid før, han havde afsonet sin dom og skulle have været løsladt. Claus Ellebrok kom til at tilbringe hele 27 år i Københavns Fæstning, inden samfundet mente, at han havde udstået sin straf for det tredobbelte rovmord i Baadstad. Hans videre skæbne er ukendt, men han er næppe rejst hjem til sin kone på Bornholm!

NB! Claus Ellebrok tilstod aldrig at have dræbt Hans og Karen Kofoed Jensen og tjenestedrengen Hans Pedersen.

Falskmøntneren fra Poulsker

Christoffer Jørgensen Bidstrup fra Tornegård i Poulsker var på dette tidspunkt knap 19 år gammel. Han boede stadig hjemme på gården hos sine forældre, hvor han arbejdede med i landbruget. Man kan levende forestille sig, at han på egnen måske var kendt som „Kloge Christoffer Tornegård“ - måske noget i retning af Holbergs „Rasmus Montanus“, som var en ung mand med en vis boglig viden, som han hyggede sig med at brillere med over for almuen på sin hjemegn.

Christoffer Bidstrup var dog i modsætning til Holbergs figur også dygtig med sine hænder, og på et tidspunkt fik han den ide, at han kunne lave nogle falske penge og på den måde undgå det arbejde på gården, som ikke lige var ham.

Da han gik i gang med sit projekt, indrettede han et lille, hemmeligt „værksted“ i et krat lidt fra gården. Det var jo ikke rigtig noget, der kom hans forældre eller søskende ved...

Christoffer Bidstrups plan gik ud på at støbe falske rigsdalere og bagefter prøve at afsætte dem inde i Neksø og Rønne. Den teknik, han anvendte, skal ikke røbes her, men det resultat, der kom ud af det, var meget primitivt. Mønterne kunne ved første øjekast med lidt god vilje og med et ikke alt for godt syn ligne rigsdalere. Det hjalp også lidt, at han gjorde dem smudsige, så de kom til at se gamle ud. Han mente i alt fald, at de var brugbare.

Det var Christoffer Bidstrup overbevist om, da han tog til Rønne den 15. juni 1826 med sine nyslåede mønter i lommen.

Når han havde valgt lige netop den dag, var det fordi, der var samlet en masse mennesker på Galløkken til militsens årlige øvelse. Det var en folkefest, som tiltrak en masse mennesker, og Bidstrup, der selv var tilknyttet militsen, har formentlig vurderet, at det eventuelt ville være nemmere for ham at slippe væk i mængden, hvis det skulle blive opdaget, at han betalte med falske penge.

Folkefest

Militsen på Bornholm var dengang vel nærmest at sammenligne med Hjemmeværnet i dag. Den bestod af et stort antal mere eller mindre frivillige, der boede rundt om på øen. Med mellemrum trak de i deres fineste uniformer og stillede op til parade på Galløkken i udkanten af Rønne for at vise familie, venner og andre bornholmere, hvad de havde lært.

Der var tale om en folkefest i ordets bedste betydning. Folk strømmede til fra hele Bornholm, og rundt om øksercerpladsen var der opstillet boder, hvor der blandt andet kunne købes mad og drikke - vistnok især drikke, for overleveringerne fortæller i hvert fald, at der blev konsumeret enorme mængder brændevin på sådan en dag, efter soldaterne havde vist, hvad de kunne.

Her sidst på dagen den 15. juni 1826 gik Christoffer Bidstrup i gang med at omsætte sine falske rigsdalere. Han betalte nogle koner for brød og brændevin, og på den måde lykkedes det ham i alt at afsætte fem af sine i alt otte hjemmelavede mønter.

Dagen efter gik det op for konerne, at de var blevet snydt, og de anmeldte det til byfogeden i Rønne, som omgående satte en efterforskning i gang med de muligheder, man dengang havde til rådighed. De var til gengæld sparsomme, og reelt var der kun to ting, myndighederne kunne gøre, nemlig at spørge sig for og lytte til de rygter, der bredte sig - og dem var der dengang rigtig mange af på Bornholm.

Et af de første rygter koncentrerede sig om en ung mand fra Hullegård i Aaker. Han hed Christian Hei og boede hos sin mor hjemme på gården.

De rygter, der pegede på ham som falskmøntner, var så hårdnakkede, at myndighederne gennemførte en ransagning af Hullegård, dog uden at finde noget som helst, som kunne bekræfte, at Christian Hei var den mand, man ledte efter.

Christoffer Bidstrup har formentlig på dette tidspunkt været så sikker på ikke at blive afsløret, at han besluttede sig for at forsøge at komme af med de sidste tre falske mønter, han havde tilbage. En dag gik han ind i butikken hos fru købmand Møller i Neksø og betalte de varer, han købte, med en af sine falske rigsdalere. Herefter klappede fælden.

Første anholdelse

Fru Møller opdagede, at hun var blevet snydt af Bidstrup, som hun godt kendte, og anmeldte falskneriet til byfogeden i Neksø. Dagen efter blev Christoffer Bidstrup anholdt, og efter at have forsøgt sig med forskellige usandsynlige forklaringer, endte han med at tilstå, at det både var ham, der havde lavet mønterne og brugt dem både i Rønne og Neksø. Han tog såmænd også to af sine venner med i faldet.

Den ene var Morten Martinsen Bech. Han ville dog ikke tilstå at have medvirket til falskmøntneri - kun, at han havde vidst, hvad Christoffer Bidstrup havde haft gang i. Han endte da også med at blive løsladt efter en rum tid i arresten i Neksø.

Den anden, Bidstrup tog med i faldet, var den 21-årige Rasmus Pihl fra Poulsker, som allerede som 17-årig havde været 40 dage i fængsel for tyveri. Pihl tilstod, at han både havde hjulpet sin ven Christoffer med at pudse de falske mønter af i kanten og bagefter været med til at bruge et par stykker af dem på Galløkken.

Dødsstraf

Her i starten af 1800-tallet var prisen for falskmøntneri dødsstraf. Det betød da også, at byfogeden i Neksø den 19. august 1826 afsagde en

dom, der betød, at både Bidstrup og Pihl skulle „*have deres ære og liv forbrudt.*“ Det betød på nudansk, at de skulle have hugget hovederne af.

De slap dog begge to med skrækken, da sagen mod dem - som det var tilfældet dengang med alle bornholmske sager, der blev anket - kom for Højesteret i København. Højesteret stadfæstede dommen, hvilket de var pisket til på grund af lovteksten. Højesteret indstillede dem imidlertid til benådning på grund af formildende omstændigheder såsom ung alder, ikke tidligere domme af betydning, og det faktum, at mønterne var meget ringe udført, - de lignede det, de var, nogle de to unge bornholmere selv havde lavet. Den enevældige konge efterkom anmodningen, og de blev begge benådet. Dommen blev ændret til, at de skulle indsættes på ubestemt tid i Tugt- Rasp- og Forbedringshuset på Christianshavn i København - der, hvor „Lagkagehuset“ ligger i dag.

De forhold, der mødte Bidstrup og Pihl i „Huset på Christianshavn“, var mildest talt forfærdelige. Der var tale om dårlig kost, dårlige sanitære forhold og hårdt arbejde fra morgen til aften. Fanger døde bogstavelig talt som fluer, og allerede den 12. april 1828 døde Rasmus Pihl. Havde han været i stand til at holde bare lidt længere ud, havde han formentlig oplevet sammen med Christoffer Bidstrup og en række andre fanger at blive løsladt den 20. november samme år efter kun at have afsonet godt to år.

Kongelig amnesti

Løsladelsen kom i stand, fordi den daværende kronprins, senere Frederik den Syvende, blev forlovet, og i den anledning ønskede at vise sit storsind ved at løslade et antal fanger fra landets fængsler. Det krævede dog en ansøgning at blive løsladt, og sådan én fik kronprinsen af Christoffer Bidstrups far hjemme på Tornegård. En betingelse for løsladelse var dog, at fangerne havde opført sig ordentligt under afsoningen, og det havde Bidstrup.

Den kongelige resolution, der dannede grundlag for Bidstrups løsladelse, er dateret den 22. oktober 1828, og heraf fremgår det også, at han omgående ville ryge ind igen, hvis han begik ny kriminalitet.

Det fortæller sig i det uvisse, hvad Christoffer Bidstrup foretog sig, da han stod som en fri mand på Christianshavns Torv den 20. november 1828. Det ligger til gengæld nogenlunde fast, at han først rejste hjem til Bornholm igen et års tid senere, angiveligt for at kunne holde julen 1830 sammen med familien på Tornegård.

Noget kunne imidlertid godt tyde på, at han havde fundet nogle dårlige kammerater i hovedstaden. Det blev i hvert fald senere afsløret, at det skib, han sejlede til Neksø med, var indblandet i spritsmugleri.

Ud over Bidstrup var der kun én anden passager med ombord samt besætningen, der bestod af skipperen og to mand. Gemt nede i lasten lå et større antal træfade med rom.

Smugleriet blev opdaget, og Bidstrup måtte en tur i retten i Neksø. Der var ingen beviser for, at han havde spillet en rolle i forbindelse med smugleriet, og det lykkedes ham da også at snakke sig ud af sagen. Han forklarede bl.a., at han konstant havde været søsyg og derfor havde sovet det meste af overfarten. Han havde i hvert fald ikke bemærket, at det skib, han var ombord på, havde modtaget smuglerspritten fra et andet skib på åbent hav mellem Sverige og Bornholm.

Sejldugsvæver og ægtemand

Allerede inden Bidstrup slap med skrækken for at have deltaget i smugleriet, havde han startet et sejldugsvæveri i Neksø. Han havde lært håndværket i Tugt- Rasp- og Forbedringshuset på Christianshavn, og noget tyder på, at han var blevet god til det. I 1834, da han var blevet 26 år gammel, gik forretningen så godt, at han besluttede sig for at gifte sig og stifte familie.

Den udkårne hed Cathrine Kirstine Kjøller. Hun var 24 år gammel og temmelig velhavende. Hun havde bl.a. arvet en række gårde og huse

Det har efter alt at dømme været værktøj nogenlunde som dette, den unge Bidstrup brugte, da han første gang forsøgte sig som falskmøntner. Det var primitive redskaber, og resultatet blev også derefter.

i og omkring Neksø og derudover en temmelig stor formue i kontanter og værdipapirer.

Fremtiden tegnede sig med andre ord lys for den tidligere falskmøntner, og de nygifte har formentlig også været forelskede i hinanden. Mindre end et år efter brylluppet fødte Cathrine Bidstrup en søn, som fik navnet Hans Cathrino Bidstrup, men straks efter fødslen døde den nybagte mor.

Umiddelbart skulle man tro, at Christoffer Bidstrup var en velstående mand efter sin kones død. Det viste sig imidlertid at være anderledes. I de fleste af de ejendomme, hans kone ejede, da de blev gift, havde han lånt penge til sit sejldugsvæveri. Det betød, at Bidstrup, da boet blev gjort op, måtte erkende, at han ikke var i stand til at klare sig økonomisk, og at han derfor måtte sælge, hvad der var af værdier på auktion. Men ikke nok med det! Christoffer Bidstrup har åbenbart følt sig så økonomisk trængt, at han, inden sin kones død, begik bedrageri og blev afsløret.

Forhistorien var, at hans kone, inden de blev gift, havde fået en søn med en velhavende Neksø-borger, og da hun blev gift med Christoffer Bidstrup, blev de to enige om at lægge en obligation på 533 Rigsdaler til side til drengen. Den blev forsynet med de efter loven nødvendige påtegninger og underskrifter, hvorefter den blev placeret i et chatol i de nygiftes hjem. Herfra fjernede Bidstrup den en dag, udraderede alle påtegninger og underskrifter og solgte den til en købmand i Rønne. Da fru Bidstrup opdagede, hvad der var sket og konfronterede sin mand med det, lovede han, at han nok på anden måde skulle sikre drengens fremtid, men han fik aldrig gjort noget ved det. Derfor blev hans falskneri opdaget i forbindelse med boskiftet efter konens død.

Anholdes igen

Resultatet blev, at Christoffer Bidstrup blev stillet for herredsretten i Neksø og atter endte i Tugt- Rasp- og Forbedringshuset på Christians-

havn, efter at sagen havde været en tur over Højesteret. Han blev dømt for bedrageri, som dengang var et helt nyt begreb i dansk retspleje. Der var diskussion mellem dommerne om, hvorvidt det overhovedet var ulovligt, hvad Bidstrup havde lavet. Men han blev dog dømt, og havde således klart overtrådt betingelserne for sin løsladelse. Resultatet blev, at han igen blev indsat på ubestemt tid i Tugt- Rasp- og Forbedringshuset. Det begyndte han på den 19. juli 1835 - ni år efter han havde købt brød og brændevin for sine hjemmelavede mønter hos konerne på Gal-løkken.

Denne gang kom Christoffer Bidstrup til at afsone fire år, og endnu en gang var det en begivenhed i kongehuset, som førte til hans løsladelse. Kongen, Frederik VI, skulle giftes og følte derfor trang til at sprede lidt nåde over nogle af sine mindre heldige undersåtter.

Kancelliet pegede i den forbindelse bl.a. på Bidstrup, som havde et godt skudsmål i fængslet. Man mente også, at han havde afsonet tilstrækkelig lang tid på grund af historien med obligationen. Man pegede også på, at han havde vist sig som en meget dygtig væver i Forbedringshuset, og som sådan havde gode muligheder for at klare sig, hvis han igen kom ud i samfundet. Det gjorde han så den 23. oktober 1839.

Christoffer Bidstrup rejste efter alt at dømme direkte hjem til Bornholm, da han igen var en fri mand. Der slog han sig ned hos sin bror i barndomshjemmet på Tornegård sammen med sin lille søn, der efterhånden var blevet seks år. Han lejede kort efter et lille hus i Poulsker, hvor han igen gik i gang med at væve.

Det gjorde han gennem et års tid, hvorefter han flyttede til Rønne og købte en gård midt i byen for de penge, han havde tjent og de penge, som han trods alt havde tilbage fra boet efter sin kone. Her indrettede han et større væveri, og kort efter giftede han sig for anden gang. Denne gang med Margrethe Kirstine Jacobsen fra Bodilsker, og i 1843 fødte hun ham en søn, som blev navngivet Magnus Jørgensen Bidstrup.

Nye falsknerier

Noget tyder på, at Christoffer Bidstrup har gabt over mere, end han kunne magte, da han købte gården i Rønne, selv om det vist gik forholdsvis godt med sejlugsvæveriet. Han gik i hvert fald allerede i foråret 1844 igen i gang med at fremstille falske penge - og denne gang i den helt store stil. Den tid var forbi, hvor han hjemme i krattet på Tornegård smeltede rigsdalermønter af den primitive slags. Nu skulle der trykkes falske sedler - og rigtig mange af dem.

Første gang, det gik op for myndighederne på Bornholm, at der var falske rigsbanksedler i omløb, var allerede den 21. maj 1844, da en skipper gik til byfogeden i Rønne og meddelte, at han havde fået tilbudt falske sedler af Christoffer Bidstrup - formentlig til halv pris af pålydende. Måske har skipperen drukket for meget brændevin, han var nemlig ikke helt i stand til at forklare præcis, hvordan han skulle have fået dem tilbudt af Bidstrup, og byfogeden var derfor ikke rigtig i stand til at foretage sig noget som helst. Det fik han til gengæld lejlighed til allerede fem dage senere, da han modtog fem falske én-rigsdalersedler fra en snedker, som havde fået dem af konen til en sømand, der hed Lars Rottensteen.

Fru Rottensteen blev anholdt, og under afhøringen sendte hun mistanken videre til en bogtrykkersvend, Christian Stahlsberg, som boede som logerende hos Christoffer Bidstrup i dennes gård i Grønnegade i Rønne. Fru Rottensteen mente også, at selveste redaktøren af Bornholms Avis, Arboe Mahler, var indblandet i falskmøntneriet. Nettet begyndte igen at strammes om Christoffer Bidstrup.

Anholdelse - for tredje gang

Fem dage efter, at byfogeden havde fået det første tip om de falske sedler fra skipperen, blev Christoffer Bidstrup anholdt igen. Samtidig gik startskuddet til en omfattende efterforskning, som kom til at strække sig over de følgende to år.